

JAN SERGIUSZ GAJEK MIC, Lublin–Rzym
LEONARD GÓRKA SVD, Lublin

КІРЫЛА-МЯТОДЗІЕЎСКАЯ ТРАДЫЦЫЯ Ў СЛУЖБЕ ДЫЯЛОГУ Ў ЦЭНТРАЛЬНАЙ І ЎСХОДНЯЙ ЭЎРОПЕ*

Калі абрынуўся бэрлінскі мур, які падзяляў Эўропу, і скончылася халодная вайна здавалася, што ідэя супрацоўніцтва паміж народамі ў Эўропе – ад Ібэрыйскай Паўвыспы да Ўралу і ад Скандынавіі да Баўканаў – хутка прынясе пазытыўны плён. Новая пэрспэктыва творчай дзейнасьці адкрылася праз Арганізацыю Бясьпекі і Супрацоўніцтва ў Эўропе (АБСЭ). Зьявіліся таксама іншыя арганізацыі, якія займаюцца рэгіянальным супрацоўніцтвам. Гэта дазволіла запустыць шэраг мэханізмаў узаемнага збліжэньня і выпрацаваць своеасаблівыя «тэхналогіі» будаўніцтва аб'яднанай Эўропы.

Праз некалькі годоў, аднак, стала зразумела, што справа рэальнае аднасьці Эўропы, гэта ня толькі справа ўкараненьня пэўных «тэхналогіяў», але і справа тэалогіі. Гэта справа тэалогіі, якая вучыць дыялогу і ўзаемнай павазе.

Справа будаўніцтва агульнай Эўропы ня можа ісьці без удзелу і духоўнага ўкладу хрысьціянскіх Цэркваў.

Ніжэй мы прапануем некалькі рэфлексіяў над значэньнем і актуальнасьцю хрысьціянскай традыцыі, якая паходзіць ад Апостолаў славянаў – сьв. Кірылы і Мятода. Робім гэта як тэолагі, а значыць,

---

* Артыкул зьяўляецца скарачонай і пераробленай вэрсіяй дакладу: *Экумэнічнае значэньне традыцыі сьвятых Кірылы і Мятода для Беларусі*, прачытанага у рамках міжканфэсійнага Экумэнічнага сымпозіуму «На шляху да прымірэньня» (*На пути к примирению*) у тэалагічнай калегіі ў Баранавічах 14-15 V 1997 г. Пашыраная вэрсія выйшла ў брашуры: архім. Сяргей Гаека, іерам. Леанард Гурка. *Эўропа, Эвангелье, Беларусь. Рэфлексіі напярэдадні Трэцяга Тысячагодзьдзя*, Ворша–Lublin–Харків 1997. Выд. Марыянскі Дом Студыяў Сьвятых Кірылы і Мятода ў Любліне. Сэрыя: Слово 1.

як тыя, хто пакліканыя да крытычнага асэнсаванья досьведу хрысьціянскай веры. На гэтым шляху рэфлексіі мы шмат разоў зьвяртаемся да вучэньня Першагераарха Каталіцкай Царквы Папы Яна Павла II, які заклікае хрысьціянаў да новага, у духу экумэнізму, адкрыцьця духоўнага багацьця хрысьціянскага Ёсходу.

I. ЗНАЧЭНЬНЕ ТРАДЫЦЫІ СЬВ. КІРЫЛЫ І МЯТОДА

Для славянскіх народаў Цэнтральнай і Ёсходняй Эўропы фундаментальнай з духоўнага пункту гледжанья падзеяй была місія Сьвятых братоў Кірылы і Мятода ў другой палове IX стагодзьдзя (863-885). Дзякуючы той місіі ў падмурку духоўнага жыцьця Цэнтральнай і Ёсходняй Эўропы ляжыць вопыт еднасьці і супольнасьці на грунце прыняцьця Эвангелья. Гэта вопыт такой еднасьці, якая шануе родную культуру і традыцыю.

Славенскі дасьледчык кірыла-мятодзіёўскай традыцыі, сьвятар Франц Грывец, на пачатку нашага стагодзьдзя заўважыў, што ля вытокаў місіі Кірылы і Мятода была патрыстычная спадчына хрысьціянскага Ёсходу, сканцэнтраваная ў ідэі Богага вобразу ў чалавеку, а асабліва ідэя Божай Мудрасьці, якая ў Ісусе Хрысьце вярнула ўсім людзям годнасьць іхнага праайца – Адама. Гэта так званая «годнасьць продкаў» – *предедне чьсти*. Вось дзякуючы гэтай вызначальнай ідэі, якая абвяшчае адзінства і роўнасьць усіх людзей перад Богам, Кірыла і Мятод зьдзейсьнілі справу эвангелізацыі славянаў з павагай і плёнам для іх этнічнай і культурнай тоеснасьці.

31 XII 1980 г. Папа Ян Павел II ў Апостальскім Пасланьні *Egregiae virtutis* абвесьціў Сьвятых братоў з Салонікаў, Кірылу і Мятода, патронамі Эўропы разам са сьв. Бэнэдыктам з Нурсіі. У такі спосаб Папа нагадаў аб духоўнай еднасьці цэлай Эўропы, еднасьці, якая ўгрунтаваная на Эвангельлі. І зрабіў ён гэта ў той час, калі Цэнтральная і Ёсходняя Эўропа яшчэ была адзеленая ад Захаду Бэрлінскім мурам.

У энцыкліцы *Slavorum Apostoli* (SA), ад 2 VI 1985 г. Ян Павел II назваў сьвятых Кірылу і Мятода «прадвесьнікамі экумэнізму» (SA 14) і прызнаў што, «іхная справа зьяўляецца выдатным укладам у тварэньне агульных, хрысьціянскіх каранёў Эўропы», што яна заўсёды актуальная і «можа ўзбагаціць культуру Эўропы і яе рэлігійныя

традыцыі, а таксама стаць важнай падставай для жаданага духоўнага аднаўленьня» (SA 25). Кірыла-мятодзіеўская традыцыя паўстае як «падстава для жаданага духоўнага аднаўленьня».

Гэтая традыцыя мае ня толькі гістарычную каштоўнасьць. Яна жывая, нягледзячы на тое, што ў краінах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы сёньня яе мала ведаюць. А тым часам гэта традыцыя павагі да ўласнага народу, мовы і культуры.

Асаблівае заданьне стаіць у гэтым сэнсе перад моладзьдзю. Сьвяты Айцец Ян Павел II ў сваёй прамове да Рымскай курыі 20 XII 1985 г. зьвярнуў увагу на місійныя мэтады сьвятых Кірылы і Мятода як на прыклад, які павінен заахвочваць Памесныя Цэрквы да «эвангелізацыі, якая праводзілася б на ўсіх узроўнях жыцьця», і да «напаўненьня Эвангельлем старых і новых культураў». Таму справа перайманьня досведу сьв. Кірылы і Мятода належыць асабліва моладзі.

Сьвятыя Кірыла і Мятод былі і ёсьць лучнікамі паміж Усходам і Захадам і застаюцца ім сёньня. Яны прывялі славянаў да цывілізацыі, навучаючы іх Эвангельлю¹. Прыклад Апосталаў славянаў і сёньня прадстаўляе Эвангельле як мост, праз які ляжыць шлях ў Эўропу. Адкрыцьцё багацьцяў культуры ўласнага народу, укаранёнай у Эвангельлі Ісуса Хрыста, ёсьць каштоўным укладам у будаўніцтва аб'яднанай Эўропы.

II. ЭВАНГЕЛЬЛЕ І ДЫЯЛОГ

Сьвятыя Салунскія Браты Кірыла і Мятод сталіся для Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы эвангелізатарамі і настаўнікамі дыялогу. Фактычна ў сэрцы Эўропы яны запачаткавалі дыялог Эвангельля з культурай. Гэты дыялог і сёньня застаецца нашай задачай.

Для сучасных эўрапейскіх інтэлектуалаў дыялог эта справа неаспрэчная, а тым больш для інтэлектуалаў хрысьціянскай арыентацыі. Аднак у грамадзкім, палітычным і, нават, культурным жыцьці сучаснай Эўропы – у тым ліку ў цэнтральным і ўсходнім яе рэгіёне –

---

¹ Пар.: J. M. Veselý, *Co dáva Velehrad Evropě*, Olomouc 1994.

часта замест дыялогу мы сустракаемся з двухбаковым альбо, нават, шматбаковым маналагам.

Звычайна тэрмін «дыялог» разумеецца як злучэнне двух грэцкіх словаў: *duo* – два і *logoi* – словы. Паводле гэтага, дыялог павінен азначаць прадстаўленне словаў, поглядаў, а можа, і каштоўнасьцяў. Зразуметы такім чынам міжлюдзкі і міжнародны дыялог несумненна мае сваё значэнне, асабліва, калі ён зьяўляецца ня толькі прадстаўленнем поглядаў, але і абменам каштоўнасьцяў.

Тэрмін «дыялог» можна таксама вывесці і з іншых грэцкіх словаў: *dia* – паводле і *Logos* – слова, Божае Слова, слова Праўды. У такім выпадку дыялог азначае паставу *dia Logou* – паводле Слова, гэта значыць паставу сумеснага пошуку Праўды, ацэнкі чалавечай і грамадзкай рэчаіснасьці і яе фармаваньне ў сьвятле Богага Слова.

Зразуметы такім чынам дыялог немагчымы без Эвангелья і ня мае нічога агульнага з эвангелісцкім фундамэнталізмам. Хутчэй ён зьяўляецца плёнам эвангелічнага радыкалізму. Радыкалізм тут не азначае дзейснага фанатызму, але толькі «укаранёнасьць» – бо тэрмін «радыкалізм» паходзіць ад лацінскага *radix* – карань. Толькі чалавек глыбока закаранёны ў хрысьціянскую культуру сваёй краіны можа весьці плённы дыялог с сучасным сьветам і можа фармаваць духоўнасьць дыялогу. Гэта датычыцца кожнай краіны Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы, бо немагчыма зразумець культуры ніводнага з гэтых народаў без Эвангелья.

Краіны гэтага рэгіёну Эўропы патрабуюць сёньня новай эвангелізацыі. Патрэба гэтая агульная, хоць і відавочна, што духоўны кантэкст у розных краінах гэтай часткі Эўропы розны. Эвангелізацыю мы разумеем не як прапаганду, але як дарэнне і адкрыцьцё Эвангелья бліжняму.

Дыялог як агульны пошук адказаў у сьвятле Богага Праўды можа і павінен быць прывілеяванай формай перадачы Эвангелья. Дыялог будзе магчымым толькі тады, калі ў сэрцах і розумах хрысьціянаў сфармуецца сваеасаблівая «дыялагічная духоўнасьць», гэта значыць – духоўная пастава хрысьціяніна, які прыкладае намаганьні для «сынхроннага і дыяхраннага дыялогу» ў пастаяннай адкрытасьці на сапраўдныя духоўныя каштоўнасьці.

«Сынхронны дыялог» азначае дазвол Сьвятому Духу кіраваць пошукам аўтэнтчных каштоўнасьцяў з розных галінаў духоўнага вопыту свайго рэгіёну, усёй Эўропы і ўсёй Паўсюднай Царквы.

«Дыххронны дыялог» азначае пошук духоўных каштоўнасьцяў у гісторыі сваёй краіны і краінаў суседніх. Бо ў справах чалавека дзейнічае Бог і праз гэта яны стаюцца дзеяньнямі збаўленьня.

Не падлягае сумненьню, што сёньня Цэнтральная і Ўсходняя Эўропа маюць пільную патрэбу ў дыялагічнай духоўнасьці, духоўнасьці адкрытай на багацьці іншай традыцыі. Тут варта працытаваць словы выдатнага каталіцкага тэолага айца Іва Кангара (Yves Congar) аб тым, што хрысьціянскі Ўсход ёсьць «забытай паловай нас саміх, якая павінна нанова стацца прысутнай і плённай у нашым хрысьціянстве»². Грамадзтвы краінаў Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы чакаюць сёньня, каб Цэрквы рэгіёну навучылі іх такой дыялагічнай духоўнасьці.

Хрысьціянскія Цэрквы ўсходняй і заходняй традыцыяў павінны дапамагчы посткамуністычным грамадзтвам зразумець, што «існаваньне іншага ёсьць блаславенствам»³ Відавочна таксама, што найперш самі Цэрквы – і герархы і вернікі – павінны гэтую праўду ўсьведоміць, каб пасяля пра яе сьведчыць. Гэты шанц нельга недаацаніць і страціць. У гэтым кантэсьце з увагай трэба прыняць словы вялікага тэарэтыка дыялогу паміж Усходам і Захадам прафэсара Вацлава Грыневіча:

Неперадузята і адказнае стаўленьне да іншых вучыць адкрываць у іх прысутнасьць Бога, Хрыста, Сьвятога Духа. Іншыя таксама жывуць жыцьцём веры. Маюць свае радасьці і пакуты...

Экумэнічная здольнасьць адчуць іншых дапамагае выйсьці на сустрэч ім з увагай і зычлівасьцю, лепей зразумець матывы іх дзеяньняў і не высоўваць уласных інтарэсаў як нормы паводзінаў⁴

Трэба таксама памятаць, што сучасная эпоха характарызуецца ва ўсім сьвеце, а значыць і ў Цэнтральнай, і Ўсходняй Эўропе, атамізацыяй грамадзкага жыцьця. Як камунізм, гэтак і «стыль» сучаснай культуры спарадзілі самотнасьць сучаснага чалавека. Дзеля гэтага незаменным сродкам у эвангелізацыйнай паслуже зьяўляецца ства-

² Гл.: Y. Congar, *Essais œcuméniques*, Paris 1984, с. 108.

³ Гл.: W. Hryniewicz, *Myślec razem z innymi. Doświadczenie teologa w dialogu z prawosławiem*, [y:] P. Jaskóła (red.), *Tożsamość i dialog*, Opole 1997, с. 42.

⁴ Тамсамо.

рэньне міжасабовай сувязі, а гэта магчыма толькі праз духоўнасьць дыялогу.

У поскамуністычных краінах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы патрэба ў гэтых новых, міжасабовых, але не калектыўных ці калектывізуючых, сувязях надзвычай вялікая. Без вымоўнага сьведчаньня хрысьціянскай супольнасьці, у якой пануюць новыя міжасабовыя сувязі, эвангельская вестка на Беларусі, Украіне, у Расеі, таксама як у Чэхіі ці ў Вугоршчыне, будзе папросту незразумелай і бясплённай. Зразумела, што гэтыя новыя міжлюдзкія сувязі стануць магчымымі толькі дзякуючы новаму жыцьцю ў Хрысьце.

Захаваньне абодвух вымярэнняў: гарызантальнага (стаўленьне да іншага чалавека) і вэртыкальнага (стаўленьне да Бога) у новай эвангелізацыі абсалютна неабходнае. Гэтая вымога адкрыцьця глыбіняў хрысьціянскага духоўнага жыцьця зьяўляецца сёньня актуальнай для ўсёй Эўропы, як і для мэнтальнасьці, у якой пануе постмадэрнізм⁵

III. СУСТРЭЧА ДЗЬВЮХ ХРЫСЬЦІЯНСКІХ ТРАДЫЦЫЯЎ

Цэнтральная і Ўсходняя Эўропа зьяўляецца тэрыторыяй, дзе спрадвеку сустракаюцца дзьве хрысьціянскія традыцыі – усходняя і заходняя. На гэтай тэрыторыі на працягу стагодзьдзяў паміж імі даходзіла і да сустрэчаў, і да сутычак. Так сама і сёньня гэтая тэрыторыя можа быць месцам сустрэчы Ўсходу і Захаду ў духу традыцыі сьвятых Кірылы і Мятода. Таму мы павінны паставіцца з асаблівай увагай да Апостальскага Пасланьня Яна Паўла II *Orientalis Lumen* (OL; *Сьвятло Ўсходу*) з 2 V 1995 г. Папа ў ім заахвочвае біскупаў, духавенства і вернікаў звярнуць увагу на духоўную вартасьць хрысьціянскага Усходу. Адтуль *Сьвятло Ўсходу – Orientalis Lumen* – асьвятляе Паўсюдную Царкву.

Апостальскае Пасланьне Яна Паўла II скіраванае да усёй Царквы, але ў асаблівы спосаб яно датычыць Цэркваў у краінах Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы.

⁵ На тэму выклікаў постмадэрнізму да хрысьціянскай духоўнасьці гл.: M. I. R u p n i k, *Nelfuocodelrovetoardente. Iniziazione allavitaspirituale*, Roma 1996 (Centro Aletti).

Першая частка гэтага дакумэнту мае тытул *Christianum cognoscere Orientem experiri est fidem* (OL, частка I), што ў беларускім выданні перакладзена: *Пазнаньне хрысьціянскага Ёсходу – досьвед веры*. Гэта заклік да пазнаньня хрысьціянскага Ёсходу, якое павінна мець характар «досьведу веры». Толькі тады будзе магчымым перайсьці *ex cognitione ad occursum* – «ад пазнаньня да сустрэчы» (OL, частка II), пра што кажа другая частка дакумэнту.

Пазнаньне як вопыт веры гэта на самай справе прапанова фармаваць новы стыль духоўнасьці. Гэта духоўнасьць сулучнасьці ды службы (пар. OL 14). Такая духоўнасьць адкрывае хрысьціянаў на пытаньні і праблемы сучаснага чалавека і вядзе да супольнага сьведчаньня і супольнай службы (OL 22).

Далей у дакумэнце Папы чытаем:

Да ўсіх Цэркваў Усходу і Захаду дасягае гуканьне людзей нашага часу, што пытаюцца пра сэнс свайго жыцьця. Мы чуем у ім мальбу тых, хто шукае страчанага і забытага Айца (пар. Лк 15, 18-20; Ян 14, 8). Сучасны чалавек просіць нас указаць яму Хрыста, Які ведае Айца і зьявіў Яго нам (Ян 8, 55; 14, 8-11). Адгукуючыся на пытаньні сьвету, выслухоўваючы іх з пакараю і ўвагаю, з поўнай салідарнасьцю з тымі, ад каго яны зыходзяць, мы заклікаем сёньня да таго, каб словам і ўчынкам адкрываць людзям нязьмерныя багацьці, што нашыя Цэрквы захоўваюць у скарбніцах сваіх традыцый [...]

Гэты заклік мусяць нагадаць Цэрквам Усходу і Захаду пра насыпелую патрэбу засяродзіцца на самым істотным: «Мы ня можам стаць перад Хрыстом, Уладаром гісторыі, такімі падзеленымі, якімі мы сталіся на працягу другога тысячагодзьдзя. Гэтыя падзелы павінны саступіць месца збліжэньню і паразуменьню; раны мусяць быць залечаныя на шляху да адзінства хрысьціянаў» (OL 4).

Пастава адкрытасьці на духоўныя каштоўнасьці, якія заключае ў сабе традыцыя хрысьціянскага Ёсходу, і аб якіх гаворыць дакумэнт *Oriente Lumen*, асабліва актуальна ў краінах Цэнтральнае і Ёсходняе Эўропы. Гэтая традыцыя павінна быць нанова адкрыта хрысьціянамі заходняй традыцыі – лацінскімі католікамі ды пратэстантамі. Але яе павінны больш поўна адкрыць так сама і яе носьбіты – праваслаўныя і грэка-католікі.

Калі Ян Павел II словам і прыкладам заахочвае адкрывацца на духоўную традыцыю хрысьціянскага Ёсходу, менавіта ў паставе ўзаемнай адкрытасьці бачыць ён вялікі шанц для аднасьці народаў

Эўропы на супольным падмурку Эвангелья, праз сумеснае служэньне Цэркваў, якія ў згодзе нясуць Эвангелье тым, хто яго чакае. У Апостальскім Пасланьні *Oriente Lumen* чытаем:

Няхай Дух Сьвяты прасьветліць наш зрок, каб нам разам выйсьці на сустрэчу нашаму сучасьніку, які чакае радаснай весткі. Калі на спадзяваньні і цягненьні сьвету мы дамо прасьвятлёны і жыцьцядайны згодны адказ, то сапраўды спрычынімся да плённае пропаведзі Эвангелья сярод людзей нашага часу» (OL 4).

У посткамуністычных краінах, якія зь цяжкасьцю адбудоўваюць сваю нацыянальную і культурную тоеснасьць, і якія вучацца адкрытаму дыялогу, мае вялікае значэньне тое, каб хрысьціянскія Цэрквы выйшлі на шлях прымірэння, дыялогу ды братэрства, у духу ўзаемнай пашаны.

IV. НЕАБХОДНАСЬЦЬ ПАСХАЛЬНАЕ МУЖНАСЬЦІ

Шлях у новую Эўропу вядзе праз новае адкрыцьцё Эвангелья, як крыніцы прымірэння і новага жыцьця, гэта значыць праз аўта-эвангелізацыю і новую эвангелізацыю. Новую Эўропу могуць будаваць толькі новыя людзі, адноўленыя Эвангельлем Ісуса Хрыста. Эвангелья ня трэба баяцца, яно нясе сапраўдную свабоду і ёсьць крыніцай творчага натхненьня. Той, хто гэтага не разумее застаецца рабом старога мэнталітэту і ніколі не пакаштуе сапраўнай свабоды. Гэта ёсьць пасланьне Эвангелья, якое хрысьціянскія Цэрквы павінны з асаблівай руплівасьцю абвясчаць на парозе Трэцяга Тысячагодзьдзя⁶

У перспэктыве Трэцяга Тысячагодзьдзя дыялог паміж хрысьціянамі, дыялог паміж верай і культурай, які вядзецца ў духу Эвангелья, ёсьць неабходнай умовай для пасьпяховай эвангелізацыі. Пра гэта нагадваў хрысьціянам усяе Эўропы 11 V 1986 г. Папа Ян Павел II ў сваім казаньні ў Равэне – горадзе сустрэчы хрысьціянскай

⁶ Пар.: *Дэкларацыя біскупаў і зьверхнікаў манаскіх супольнасьцяў Усходніх Каталіцкіх Цэркваў Еўропы пра экуменічнае заангажаваньне (Ньірэдзьгаза 1997)*, «Царква», 3(1997), нр. 3, с. 3.

культуры ўсходу і Заходу (у дзень, калі ў візантыйскім каляндары прыпадае ўспомін сьв. Кірылы і Мятада):

Я хацеў бы выказаць спадзяваньне ўсяе Царквы і зьвярнуцца да маладога пакаленьня хрысьціянаў, заахвочваючы іх, каб рупліва распачалі працу новай эвангелізацыі грамадства Эўропы.

Неабходна задумацца над маральнымі сіламі, якія нарадзілі асноўную сьвядомасьць Эўропы: над павагай для закону, еднасьцю народаў ў іхнай разнароднасьці, выбарам адказнага ўдзельніцтва, крэатыўнасьцю ў мастацтве і мысьленьні. Неабходна таксама шукаць шляху дыялогу паміж верай і культурай.

Эўропе сёньня патрэбныя людзі мужныя, якія не баяцца цяжкасьцяў жыцьця Эвангельлем. Да асаблівай эвангелізацыйнай мужнасьці заклікана сёньня творчая інтэлігенцыя і маладое пакаленьне. Эўропа на парозе Юбілею Двухтысячнага Году чакае людзей мужных. Мужных мужнасьцю ўваскрослага Хрыста, Які зьвяртаецца да вучняў са словамі: «Мір вам» (Ян 20, 19) і Які заклікае іх мужа несці Добрую Вестку іншым: «Ня бойцеся! Ідзіце, апавясьціце братоў Маіх» (Мац. 28, 10).

Пасхальнае прывітаньне «Хрыстос уваскрос!» выказвае веру ва ўніверсальнае вымярэнне ўваскрасеньня Хрыстовага, сіла і моц якога ахопліваюць таксама грамадзкае і палітычнае жыцьцё. Адраджэньне краінаў Цэнтральнай і ўсходняй Эўропы павінна чэрпаць новую сілу і надзею зь веры ва ўваскрослага Хрыста.

TRADYCJA CYRYŁO-METODIAŃSKA W SŁUŻBIE DIALOGU W EUROPIE ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ

Streszczenie

Artykuł stanowi skróconą i przepracowaną wersją wykładu: *Ekumeniczne znaczenie tradycji świętych Cyryła i Metodego dla Białorusi*, przygotowanego w IE KUL w ramach programu konsultingu ekumenicznego dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej i wygłoszonego na międzywyznaniowym sympozjum ekumenicznym „Na drodze do pojednania”, które odbyło się w Kolegium Teologicznym OO. Werbistów w Baranowiczach w dniach 14-15 V 1997 r.

Na wstępie autorzy artykułu zauważają, że kiedy padł mur berliński, rozdzielający Europę, i skończyła się zimna wojna, zdawało się, że idea współpracy między narodami w Europie szybko przyniesie pozytywne owoce. Po kilku latach widać jasno, że sprawa realnej jedności Europy to nie tylko sprawa zastosowania określonych „technologii”, ale także sprawa teologii, która uczy dialogu i wzajemnego szacunku. Dlatego przy budowaniu wspólnej Europy nie może zabraknąć głosu i duchowego wkładu Kościołów chrześcijańskich.

Następnie autorzy podejmują teologiczną refleksję nad aktualnością tradycji cyrylo-metodiańskiej dla Kościołów w krajach Europy Środkowej i Wschodniej w kontekście dążenia do jedności Europy. W refleksji tej wielokrotnie sięgają do nauczania Jana Pawła II (list apostolski *Egregiae virtutis*, encyklika *Slavorum Apostoli*, list apostolski *Oriente Lumen*), który zachęca chrześcijan do ponownego odkrycia duchowego bogactwa Wschodu chrześcijańskiego.

Kolejne paragrafy artykułu to: I. Znaczenie tradycji świętych Cyryla i Metodego; II. Ewangelia i dialog; III. Spotkanie dwóch tradycji chrześcijańskich; IV. Potrzeba paschalnej odwagi.

Rzetelny dialog ekumeniczny i dążenie do pojednania wymaga odwagi. Europa na progu jubileuszu Roku Dwutysięcznego czeka na ludzi odważnych odwagą Zmartwychwstałego Chrystusa, który zwraca się do uczniów słowami: „Pokój wam” (J 20, 19) i zachęca ich do odważnego niesienia Dobrej Nowiny innym: „Nie bójcie się! Idźcie i oznajmijcie moim braciom” (Mt 28, 10).

Streścił Rafał Sulwestrzak MIC